

Kohtuasi C-605/21**Eelotsusetaotluse kokkuvõte vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artikli 98 lõikele 1****Saabumise kuupäev:**

30. september 2021

Eelotsusetaotluse esitanud kohus:

Městský soud v Praze (Praha linnakohus, Tšehhi Vabariik)

Eelotsusetaotluse kuupäev:

29. september 2021

Hageja:

Heureka Group a.s.

Kostja:

Google LLC

Põhikohtuasja ese

Heureka Group a.s.-i (edaspidi „hageja“) esitatud hagi Městský soud v Prazele (Praha linnakohus, edaspidi „eelotsusetaotluse esitanud kohus“), milles see äriühing nõuab Google LLC-lt (edaspidi „kostja“) hüvitist saamata jäänud tulu eest, mis väidetavalt tekkis seetõttu, et kostja kuritarvitas oma turgu valitsevat seisundit, kuna ta oli paigutanud ja esitanud oma hinnavõrdlusteenuse üldistes otsingutulemustes parimale võimalikule kohale hageja hinnavõrdlusteenuse kahjuks (edaspidi „vaidlusalune tegevus“).

Eelotsusetaotluse ese ja õiguslik alus

Euroopa Liidu toimimise lepingu (edaspidi „ELTL“) artikli 267 alusel palub liikmesriigi kohus Euroopa Kohtul tõlgendada direktiivi 2014/104¹ ja ELTL artiklit 102 ning tõhususe põhimõtet.

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. novembri 2014. aasta direktiiv 2014/104/EL teatavate eeskirjade kohta, millega reguleeritakse liikmesriikide õiguse kohaseid kahju hüvitamise hagsid

Eelotsuse küsimused

1. Kas direktiivi 2014/104 artikli 21 lõiget 1 ja liidu õiguse üldpõhimõtteid tuleb tõlgendada nii, et direktiiv 2014/104 ja eelkõige selle artikkel 10 on otseselt või kaudselt kohaldatav käesolevas vaidluses, milles nõutakse hüvitist kahju eest, mida põhjustati ELTL artikli 102 rikkumisega, mis oli alanud enne direktiivi 2014/104 jõustumist ja lõppes, kui selle rakendamiseks määratud ülesvõtmise tähtaeg oli möödunud, olukorras, kus kahju hüvitamise hagi esitati pärast direktiivi ülesvõtmise tähtaja möödumist, või tuleb neid tõlgendada nii, et direktiivi 2014/104 artiklit 10 kohaldatakse ainult vaidlusaluse tegevuse selle osa (ja sellest tuleneva kahju osa) suhtes, mis leidis aset pärast direktiivi 2014/104 jõustumist või ülesvõtmise tähtaja möödumist?

2. Kas lähtudes direktiivi 2014/104 mõttest ja eesmärgist või ELTL artiklist 102 ning tõhususe põhimõttest tuleb direktiivi 2014/104 artikli 22 lõiget 2 tõlgendada nii, et „artikli 21 kohaselt võetud riigisisesed meetmed, välja arvatud [artikli 22] lõikes 1 osutatud meetmed“ on direktiivi 2014/104 rakendavad riigisisesed õigusnormid ehk teisisõnu, kas direktiivi 2014/104 artikkel 10 ja aegumismõisted kuuluvad direktiivi 2014/104 artikli 22 esimese või teise lõigu kohaldamisalasse?

3. Kas direktiivi 2014/104 artikli 10 või ELTL artikli 102 ja tõhususe põhimõttega on kooskõlas niisugused riigisisesed õigusnormid ja nende tõlgendus, mille kohaselt subjektiivse aegumistähtaja kulgemise alguse seisukohalt oluline „kahju tekitamisest teadasaamine“ on seotud kahju kannatanud isiku teadasaamisega „individuaalsest osalisest kahjust“, mis on tekitatud järk-järgult pideva või jätkuva konkurentsivastase tegevuse ajal (kuna kohtupraktika lähtub eeldusest, et asjaomane kahjunõue on tervikuna jagatav) ja millega seoses hakkavad kulgema autonoomsed subjektiivsed aegumistähtjad, olenemata sellest, kas kahju kannatanud isik on täiesti teadlik kahjust, mida on põhjustanud ELTL artikli 102 rikkumine tervikuna ehk teisisõnu, kas niisugused riigisisesed õigusnormid ja nende tõlgendus, mille kohaselt võib konkurentsivastase tegevusega põhjustatud kahju hüvitamise nõude aegumistähtaeg hakata kulgema enne niisuguse tegevuse lõpetamist, mis seisneb oma hinnavõrdlusteenuse soodsamale kohale paigutamises ja esitamises, on vastuolus ELTL artikliga 102?

4. Kas direktiivi 2014/104 artikli 10 lõigetega 2, 3 ja 4 ja/või ELTL artikliga 102 ning tõhususe põhimõttega on vastuolus niisugused riigisisesed õigusnormid, milles on ette nähtud, et kahju hüvitamise hagide subjektiivne aegumistähtaeg on kolm aastat ja see hakkab kulgema päevast, mil kahju kannatanud isik sai teada või pidi teada saada osalisest kahjust ja kahju hüvitama kohustatud isikust, kuid mis ei võta arvesse (i) konkurentsioiguse rikkumise lõpetamise kuupäeva, (ii) hetke, mil kahju kannatanud isik sai teada, et tegevus kujutab endast konkurentsireeglite rikkumist, ja mis samas (iii) ei peata ega

liikmesriikide ja Euroopa Liidu konkurentsioiguse rikkumise korral (ELT 2014, L 349, lk 1; edaspidi „direktiiv“).

katkesta kolmeaastast aegumistähtaega ajaks, mil menetlus on komisjonis pooleli, kui menetluse ese on ELTL artikli 102 veel mitte lõppenud rikkumine, ja mis (iv) ei sisalda sätteid, mille kohaselt aegumistähtaja kulgemise peatamine lõpeb mitte varem kui üks aasta pärast konkurentsireeglite rikkumist puudutava otsuse jõustumist?

Viidatud liidu õiguse sätted

ELTL artikkel 102 ja direktiivi artiklid 10, 21 ja 22.

Kohaldatavad riigisisised õigusnormid ja nende ajaline kohaldatavas

Vaidlusaluse tegevuse ajavahemiku puhul (veebruari 2013 kuni 27. juunini 2017) tuleb kohaldada kolme õigusnormi, millest eelotsusetaotluse esitanud kohus peab asjakohaseks tsiviilseadustikku (Občanský zákoník)², mida kohaldatakse selle ajavahemiku suuremale osale (1. jaanuarist 2014 kuni 27. juunini 2017). Tsiviilseadustiku § 620 ja § 629 kohaselt on subjektiivne aegumistähtaeg kolm aastat ja selle algus on seotud sellega, millal „saadi teada kahjust ja kahju hüvitama kohustatud isikust“.

Kuni 31. detsembrini 2013 kehtis seadus nr 513/1991, äriseadustik (zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník), mis samuti tunnustas kannatanu õigust saada hüvitist konkurentsivastase tegevusega tekitatud kahju eest, selle erinevusega, et seal nähti ette nelja-aastane aegumistähtaeg, mida eelotsusetaotluse esitanud kohus ei pea siiski asjakohaseks.

Alates 1. septembrist 2017 jõustus seadus nr 262/2017 konkurentsivaldkonnas tekitatud kahju hüvitamise kohta (zákon č. 262/2017 Sb., o náhradě škody v oblasti hospodářské soutěže) (edaspidi „ZNŠHS“), millega võeti üle direktiiv³.

Faktiliste asjaolude kokkuvõte

- 1 Hageja vaidlustas vaidlusaluse tegevuse 26. juunil 2020, nõudes eelotsusetaotluse esitanud kohtule kui esimese astme kohtule esitatud kahjunõudes hüvitist saamata jäänud tulu eest summas 394 857 000 Tšehhi krooni koos intressidega.
- 2 Taotlus on esitatud pärast komisjoni 27. juuni 2017. aasta otsust AT.39740 asjas Google Search (shopping) (edaspidi „komisjoni otsus“)⁴, milles tuvastati, et

² Seadus nr 89/2012, tsiviilseadustik (zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník) kehtib alates 1. jaanuarist 2014 (edaspidi „tsiviilseadustik“).

³ Direktiivi artiklis 10 nimetatud nõuded kajastuvad ZNŠHS-i artiklis 9.

⁴ Riigisiseste õigusnormide ja liidu õiguse alusel on see otsus eelotsusetaotluse esitanud kohtule siduv konkurentsivastase tegevuse eest vastutava isiku ja niisuguse tegevuse toimumise kindlaksmääramisel.

vaidlusaluse tegevusega oli kostja rikkunud ELTL artiklit 102 muu hulgas ka Tšehhi Vabariigi territooriumil ajavahemikul veebruarist 2013 kuni 27. juunini 2017.

- 3 Komisjoni otsuse vastuvõtmisele eelnesid järgmised asjaolud:
- komisjon algatas 30. novembril 2010 kostja suhtes uurimise seoses ELTL artikli 102 väidetava rikkumisega;
 - Sdružení pro Internetový rozvoj v České republice (Tšehhi Vabariigis interneti arendamise ühing; edaspidi „SPIR“), mille liige hageja on, avaldas 27. mail 2014 pressiteate, milles see ühing väljendas oma eriarvamust seoses komisjoni menetluses kostjale pandud kohustustega;
 - komisjon võttis 15. aprillil 2015 vastu seda juhtumit puudutava vastuväiteteatise, ja
 - komisjon algatas 14. juulil 2016 ELTL artikli 102 rikkumismenetluse (lisaks kostjale ka kostja emaettevõtja Alphabet Inc vastu).
- 4 Kostja väidab, et hageja nõuded on aegunud, kuna eelmises punktis mainitud asjaolusid arvestades võis ta olla teadlik kahju tekkimisest ja selle tekitanud isikust⁵ ammu enne komisjoni otsuse vastuvõtmist, kuna (osalise) kahjuga seotud subjektiivsed aegumistähtajad hakkasid järk-järgult kulgema alles veebruarist 2013, st alates väidetava kahju tekkimise algusest ja hiljemalt 27. maist 2014 ehk SPIRi pressiteate avaldamisest.
- 5 Hageja oleks seega saanud esitada oma nõude varem ja seejärel laiendada seda aja jooksul järk-järgult talle tekitatud (osalisele) kahjule, kui ta sai teada, et kostja konkurentsivastane tegevus jätkus ja et talle tekitatud kahju üha suurenes.
- 6 Kostja leiab seega, et hagi on aegunud vähemalt ajavahemikul veebruarist 2013 kuni 25. juunini 2016.

Eelotsuse küsimuste kokkuvõte

- 7 **Küsimus nr 1** – kas ja mil määral on direktiiv käesoleval juhul kohaldatav. Vastus sellele küsimusele ei ole aga selge, kuna vaidlusalune tegevus algas enne direktiivi jõustumist (st enne 25. detsembrit 2014) ja lõppes alles pärast direktiivi ülevõtmise tähtaja möödumist ehk 27. detsembriks 2016, kusjuures ülevõtmine toimus alles 1. septembril 2017, kui jõustus ZNŠHS.
- 8 Seega ei ole kindel, kas direktiivi artiklit 10 kohaldatakse i) kogu kahju suhtes[, mis tekkis] ajavahemikul veebruarist 2013 kuni 27. juunini 2017 või üksnes (ii)

⁵ Vaidlust ei ole selles, et otsingumootori haldaja on Google LLC.

kahju suhtes[, mis tekkis] ajavahemikul 26. detsembrist 2014 kuni 27. juunini 2017 või olenevalt olukorrast pärast direktiivi ülevõtmise tähtaja möödumist, st ajavahemikul 28. detsembrist 2016 kuni 27. juunini 2017. Otsustavaks teguriks võib siinkohal olla see, kas tegemist on materiaalõigusliku või menetlusõigusliku sättega (vt allpool punktid 10 ja 11).

- 9 Kui käesolev kohtuasi (isegi osaliselt) ei kuulu direktiivi ajalisel kohaldamisalasse, tuleb riigisisest õigust⁶ hinnata üksnes lähtuvalt ERTL artiklist 102 ja tõhususe põhimõttest.
- 10 **Küsimus nr 2** – kas direktiivi artikkel 10 on selle direktiivi artikli 22 lõikes 1 või lõikes 2 nimetatud säte. Nimetatud artikli lõige 1 viitab materiaalõiguse normidele ja kujutab endast nende tagasiulatuva kohaldamise keeldu, samas kui lõige 2 viitab direktiivi „muudele“ sätetele ehk menetlusõiguse normidele.
- 11 Direktiivi artikli 10 ülevõtmiseks vastu võetud riigisisised õigusnormid on seega oma olemuselt kohaldatavad osutatud kordadest ühele. Kui artikli 10 suhtes tuleks kohaldada artikli 22 lõikes 2 ette nähtud korda, tuleks alates 1. septembrist 2017 kohaldada ZNŠHS-i sätteid⁷, mis näevad ette viieaastase aegumistähtaja ja mida kohaldatakse aegumistähtaegade suhtes, mis on kulgema hakanud vastavalt kehtivatele õigusnormidele ja mis ei ole lõppenud enne seda kuupäeva, samas kui käesolevas asjas esitati kahju hüvitamise nõue pärast 25. detsembrist 2014. Seevastu, kui pidada direktiivi artikli 10 aegumist käsitlevaid sätteid materiaalõiguse normideks, siis ei tohiks seda õigusnormi kohaldada.
- 12 Tšehhi õigusteoorias ja kohtupraktikas on traditsiooniliselt käsitletud aegumismorme „materiaalõiguslikena“. Aegumise vastuväite rahuldamine tähendab, et kahju kannatanud isik ei saa kasutada õigust nõuda kahju hüvitamist kohtu kaudu, kuigi see õigus on jätkuvalt olemas nn loomuliku kohustusena. Kui kohtule ei esitata ühtegi aegumise vastuväidet, ei analüüsi kohus seda omal algatusel ja rahuldab hageja aegunud nõude. Eelotsusetaotluse esitanud kohus on seega teadlik sellest, et aegumise instituut on ühtlasi menetluslikku laadi. Lisaks viitab direktiiv kahju hüvitamise „nõude esitamise õiguse“ aegumisele, mis samuti võib viidata selle instituudi menetluslikule laadile.
- 13 Ammendavuse huvides märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et sarnane küsimus on Euroopa Kohtule juba esitatud eelotsusetaotluses kohtuasjas C-267/20 (Volvo ja DAF Trucks).

⁶ Tagasiulatuva jõu puudumise tõttu ei ole ZNŠHSi materiaalõiguse normid, millega direktiiv üle võeti, käesolevas asjas kohaldatavad.

⁷ ZNŠHSi § 36 sisaldab direktiivi artikli 22 lõikes 1 sätestatud nõuet ja näeb ette, et seda seadust kohaldatakse ainult nende kahju hüvitamise nõuete suhtes, mis on esitatud pärast 25. detsembrist 2014.

- 14 **Küsimus nr 3** – kas aegumistähtaja kulgemise alguse osas vastab riigisisene mõiste „kahjust/kahju tekitamisest teadasaamine“ analoogsete mõistete määratlusele liidu õiguses.
- 15 Nejvyšší soud ČR (Tšehhi Vabariigi kõrgeim kohus)⁸ peab subjektiivse aegumistähtaja kulgemahakkamiseks asjakohaseks teadasaamist isegi osalisest kahjust, mis on põhjustatud pidevast või jätkuvast rikkumisest. Ei ole vaja, et kahju kannatanud isik oleks teadlik niisuguse rikkumise kogukestusest ja rikkumisest tuleneva kahju täielikust ulatusest. Kohtute otsustuspraktika lähtub eeldusest, et niisugustel juhtudel on kahju jagatav ning et iga „uus kahju“, mille puhul algne kahju kasvab sama kahju tekitava sündmuse kestmise/jätkumise tõttu, on aluseks kas uue hagi esitamiseks kohtusse või olemasoleva nõude laiendamiseks. Iga sellise osalise kahju puhul hakkab kolmeaastane subjektiivne aegumistähtaeg kulgema eraldi.
- 16 Selle tõlgenduse kohaselt võis hageja käesolevas kohtuasjas iga kord, kui kostja oli taganud oma müügihinnavõrdlusteenusele soodsaima paigutuse ja esitluse oma üldiste otsingutulemuste veebilehel, kaotada kasumit (osaline kahju), millega seoses hakkab kulgema üks paljudest subjektiivsetest aegumistähtaegadest niisuguse osalise kahju hüvitamise nõudega kohtusse pöördumiseks. Hageja saaks seega pidevalt teada „kahju uuest ulatusest“. See viiks lisaks selleni, et rikkumise alguses tekkinud osalise kahju hüvitamise nõuded võivad olla aegunud enne rikkumise lõppu.
- 17 Kohtuotsuses C-637/17⁹ rõhutas Euroopa Kohus, et kahju kannatanud isik oli teadlik „kahju täpsest ulatusest“ ning et kahju kannatanud isik saab nõuda rikkumisega tekitatud kahju „täielikku hüvitamist“. Siiski ei nähtu sellest kohtuotsusest selgelt, kas Euroopa Kohtu poolt esile toodud teadmine „kahju ulatusest“ tähendab teadmist „täies ulatuses kahjust“, mis tuleneb turgu valitseva seisundi jätkuvast kuritarvitamisest, või piisab sellest, kui teada „osalisest kahjust“, mis on põhjustatud teataval hetkel seoses niisuguse jätkuva rikkumisega.
- 18 Vastus sellele küsimusele näib sõltuvat sellest, kas liidu õigus ei nõua mitte ainult kvalitatiivset teadmist (st teadmist kahju liigist ja laadist), vaid ka kvantitatiivset teadmist (st teadmist aja jooksul suurenenud kahju kogu ulatusest). Kui see on nii, ei tohi aegumistähtaeg hakata kulgema enne, kui kahju kannatanud isik on saanud teada kahju täpsest ulatusest.
- 19 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu sõnul ei ole tõlgendus, mille kohaselt võib õigus hüvitisele olla „jagatud“ kümneks, sajaks või rohkemaks eraldiseisvaks õiguseks, kooskõlas turgu valitseva seisundi kuritarvitamise olemusega käesolevas asjas. Osaline rikkumine, mis seisneb vaidlusaluses tegevuses, ei saa iseenesest olla

⁸ Nejvyšší soudi (Tšehhi Vabariigi kõrgeim kohus) 23. septembri 2015. aasta otsus nr 25 Cdo 2193/2014, CZ:NS:2015:25.CDO.2193.2014.1.

⁹ Euroopa Kohtu 28. märtsi 2019. aasta otsus C-637/17 (Cogeco Communications), ECLI:EU:C:2019:263, punktid 53 ja 54.

ELTL artikli 102 rikkumine, mis on tegevus, mis oma ulatuse, kestuse, intensiivsuse ja toimimisviisiga viib (või võib viia) konkurentsi „märkimisväärse“ kahjustamiseni või omab konkurentsivastast mõju, mis on üks turgu valitseva seisundi kuritarvitamise tingimustest¹⁰. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu sõnul ei ole mingi (näiteks täiesti marginaalne) mõju selles osas siiski piisav.

- 20 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab seega, et juhtumi olemust arvestades ei saanud kannatanu olla teadlik kahju täpsest ulatusest ja liigist seoses üksikute „osaliste rikkumistega“ ning et subjektiivne aegumistähtaeg (ja käesoleval juhul objektiivne aegumistähtaeg, mis ei saa hakata kulgema enne subjektiivset tähtaega) ei saanud hakata kulgema enne rikkumise lõppu, mis leidis aset komisjoni otsuse vastuvõtmise hetkel.
- 21 Eeltoodud kaalutlusi arvestades kahtleb eelotsusetaotluse esitanud kohus, kas riigisiseste kohtute tõlgendus on kooskõlas direktiivi artikli 10 lõikega 2 ja ELTL artikliga 102 ning tõhususe põhimõttega.
- 22 **Küsimus nr 4** – kas direktiiviga või – kui see ei ole kohaldatav – ELTL artikliga 102 ja tõhususe põhimõttega on vastuolus tsiviilseadustikus ette nähtud aegumisnormide muude aspektide kohaldamine.
- 23 Eelotsusetaotluse esitanud kohus viitab esiteks eespool viidatud Euroopa Kohtu kohtuotsusele C-637/17 ja 13. juuli 2006. aasta kohtuotsusele Manfredi (C-295/04–C-298/04, EU:C:2006:461), mis on siiski tehtud olukordades, kus direktiiv ei olnud kohaldatav, ning et asjassepuutuvad faktilised asjaolud, riigisiseseid õigusaktid ja nendega seotud kohtupraktika erinevad käesoleva kohtuasja omadest.
- 24 Käesoleval juhul seob tsiviilseadustik kolmeaastase subjektiivse aegumistähtaja alguse asjaoluga, et kahju kannatanud isik teadis või võis olla teadlik kahju põhjustanud isiku ja kahju olemasolust (ei nõuta kahju täpse summa ega kahju tekitanud isiku täielikku teadmist)¹¹. Lisaks võib eespool viidatud riigisisese kohtupraktikast järeldada eelduse, et kahju kannatanud isik peab olema teadlik asjaomasest tegevusest, täpsemalt üksikust rikkumisest osana ELTL artikli 102 jätkuvast rikkumisest, mis põhjustas osa kahjust.
- 25 Erinevalt direktiivi artiklist 10 ja selle üle võtnud ZNŠHSi artiklist 9, ei sisalda tsiviilseadustik siiski järgmisi elemente:

¹⁰ Vt näiteks 13. veebruari 1979. aasta kohtuotsus Hoffmann-La Roche vs. komisjon (85/76, EU:C:1979:36, punkt 123), kohtuotsus Post Danmark A/S vs. Konkurrencerådet (C-23/14 P, EU:C:2015:651, punktid 40, 46, 47, 72 ja 73) ning Euroopa Kohtu (suurkoda) 6. septembri 2017. aasta kohtuotsus Intel (C-413/14 P, EU:C:2017:632, punktid 139–143).

¹¹ Vt ka Nejvyšší soudi (Tšehhi Vabariigi kõrgeim kohus) 28. mai 2005. aasta otsus nr 25 Cdo 1510/2019, CZ:2020:25.CDO.1510.2019.1.

- nõue, et kahju kannatanud isik oleks teadlik sellest, et kõnealune tegevus on konkurentsivastane¹²,
 - subjektiivse aegumistähtaja kulgema hakkamise sidumine konkurentsivastase tegevuse lõppemisega¹³,
 - aegumistähtaja peatamine või katkemine pädeva asutuse läbiviidava konkurentsivastase tegevuse uurimise ajaks,
 - aegumistähtaja kulgemise peatamine lõpeb mitte varem kui üks aasta pärast rikkumist puudutava otsuse jõustumist.
- 26 Asjaolul, et ajavahemikul 30. novembrist 2010 kuni 27. juunini 2017 viis komisjon kostja suhtes läbi ELTL artikli 102 võimaliku (veel kestva ja lõpetamata) rikkumise menetluse, mis päädis komisjon otsuse vastuvõtmisega, ei olnud käesolevas asjas mingit mõju subjektiivse aegumistähtaja kulgemisele.
- 27 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu sõnul ei saa liidu õigusega kooskõlas olev tõlgendus leevendada eespool nimetatud direktiivi nõuete puudumist riigisisese õiguses. Seega, kui eelotsusetaotluse esitanud kohus oleks tõlgendanud tsiviilseadustikku vastavalt asjakohasele riigisisesele kohtupraktikale, oleks käesolevas asjas kahju hüvitamise nõue ajavahemiku eest veebruarist 2013 kuni 25. juunini 2017 (st kaht rikkumise päeva arvesse võtmata) tõenäoliselt aegunud.
- 28 Seega, kui kohus oleks aegumise vastuväidet pidanud põhjendatuks, oleks ta jätnud hagi tervikuna rahuldamata. Vastasel juhul alustaks kohus aeganõudva ja kuluka tõendite kogumisega väidetava kahju tekkimise ja suuruse kohta.

¹² Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib sellega seoses, et konkurentsiasutused tunnistavad sageli tegevuse õigusvastaseks alles pärast kõikide asjassepuutuvate faktide üksikasjalikku uurimist.

¹³ Eelotsusetaotluse esitanud kohtu sõnul ei ole siiski selge, kas rikkumise lõppemist selle direktiivi artikli 10 lõike 2 tähenduses tuleb mõista kui „pideva või jätkuva rikkumise“ viimast hetke (vt Euroopa Kohtu 24. märtsi 2011. aasta kohtuotsus Aalberts Industries jt vs. komisjon, T-385/06, EU:T:2011:114, punkt 10; 16. septembri 2013. aasta kohtuotsus Masco jt vs. komisjon (T-378/10, EU:T:2013:469, punktid 119 ja 120) (ELTL artikli 101 rikkumine). Direktiivi lõplikus tekstis ei ole otsesõnu mainitud „pideva või jätkuva rikkumise lõpetamise“ nõuet, mis sisaldus ühes varasemas direktiivi ettepanekus.